

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

VAMMAISTEN KOKEMUKSET PÄIVÄ- TOIMINNASTA JA PÄIVÄTOIMINNAN VAIKUTUS TOIMINNALLISEEN IDEN- TITEETTIIN

TEKIJÄ: Hanna Koponen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Toimintaterapian koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Hanna Koponen	
Työn nimi Vammaisten kokemukset päivätoiminnasta ja päivätoiminnan vaikutus toiminnalliseen identiteettiin	
Päiväys 16.10.2015	Sivumäärä/Liitteet 27/2
Ohjaaja(t) Sirpa Siikonen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Invalidiliiton asumispalvelut Oy, Kuopion Validia -palvelut	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä tutkittiin Validia-palveluiden päivätoimintaa Kuopiossa. Tarkoituksena oli kuvata vammaisten subjektiivisia kokemuksia päivätoiminnasta ja sen vaikutuksesta henkilön toiminnalliseen identiteettiin. Tavoitteena oli tuottaa aiheesta subjektiivista ja kokemusperäistä tietoa, jota voidaan hyödyntää päivätoimintojen mahdolliseen kehittämiseen.</p> <p>Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen tutkimus, johon aineisto kerättiin haastatteluin. Laadullinen tutkimus tätä tutkimusta ajatellen oli paras vaihtoehto, koska tutkittiin henkilöiden subjektiivisia kokemuksia päivätoiminnasta. Haastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, joka tarkoittaa sitä, että se rakentuu tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin tarkennettujen kysymysten mukaan. Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä toimi Kielhofnerin Inhimillisen toiminnan malli (MOHO) ja sieltä käsite toiminnallinen identiteetti, jonka pohjalta haastattelut teemoitettiin. Tutkimuksen aineiston analyysi toteutettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan päivätoiminta koettiin ehdottoman tärkeänä ja merkityksellisenä asiana elämässä. Ilman sitä asiakkaat ajattelivat olevansa "hukassa". Mielekkäinä asioina koettiin kädentyöt (askartelu, kankaanpainanta, maalaus ja kutominen) sekä erilaisten pelien pelaaminen. Osittain päivätoiminnan ilmapiiri nähtiin negatiivisena siellä olevien "pahanilman lintujen" vuoksi, jotka arvostelivat ja loukkasivat muita asiakkaita kommentteillaan. Tilojen puutteena koettiin siellä olevien toimintaan mahdollistavien apuvälineiden vähäisyys, ja niitä toivottiinkin lisää muun muassa askarteluun, jotta mahdollistettaisiin mahdollisimman omatoiminen työskentely.</p>	
Avainsanat päivätoiminta, toiminnallinen identiteetti, toimintaterapia, vammaisuus	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme of Occupational Therapy			
Author(s) Hanna Koponen			
Title of Thesis Disabled people`s experience of daycare activities and the affect to occupational identity			
Date	16.10.2010	Pages/Appendices	27/2
Supervisor(s) Sirpa Siikonen			
Client Organisation /Partners Invalidiliiton asumispalvelut Oy, Kuopion Validia -palvelut			
<p>Abstract</p> <p>In my study I research Validia – which arranges daycare activities in Kuopio. My aim is to describe how disabled people (handicapped) people experience daycare activities and how it affects their occupational identity. My aim is to produce subjective ja empirical knowledge, which can be useful when developing and improving daycare - activities.</p> <p>This study represent qualitative research, in which the material was collected by interviews. The qualitative research is the best alternative in this research, because I study clients` subjective experiences about daycare activities. Interviews were half-structured theme interviews, which means that the interviewer has made beforehand questions of selective themes, after which they focused on by questions. The theoretical framework in this research was the Model of human occupation (MOHO) and in there the concept of Occupational identity was the main resource to create themes in the questionnaire and interviews. The research material was analysed by the content analysis.</p> <p>Research results indicates that daycareactivity was experienced very important and meaningful thing in life. Without it client`s feel that they are lost. Enjoyable things were doing something with hands (hobbycrafts, textile printing, painting ja knitting) and also playing different kinds of games. Partly daycare activitie`s atmosphere was seen negative, because of wicked people who criticise ja hurt other cliens with they comments. Facilities didn`t offer enough aid tools and there where wish to have more aid and tools for example to hobbycrafts so that people could do things independently.</p>			
Keywords daycare, occupational identity, occupational therapy, handicapped, disability people			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	VAMMAISEN TOIMINNALLINEN IDENTITEETTI	7
3	PÄIVÄTOIMINTA TOIMINNALLISEN IDENTITEETIN VAHVISTAJANA.....	9
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	12
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
5.1	Tutkimusmenetelmä.....	13
5.2	Kohdejoukko	13
5.3	Haastattelujen toteutus	14
5.4	Tutkimusaineiston analyysi	14
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	17
6.1	Vammaisten kokemukset Validia-palveluiden päivätoiminnasta.....	17
6.2	Vammaisten toiveita Validia-palveluiden päivätoiminnan kehittämiseksi	19
7	POHDINTA.....	20
7.1	Tulosten tarkastelu	20
7.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	22
7.3	Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	23
7.4	Oma ammatillinen kasvu	24
	LÄHTEET	25
	LIITE 1: TUTKIMUSLUPA HAASTATELTAVILTA.....	28
	LIITE 2: HAASTATTELUN TEEMAT	29

1 JOHDANTO

Toiminnallinen identiteetti on ihmisen käsitystä itsestään toimijana ja käsitys siitä, millaiseksi toimijaksi hän tulevaisuudessa haluaa tulla. Toiminnalliseen identiteettiin kuuluu henkilön oma käsitys suorituskyvystään sekä toiminnan tehokkuudesta, mielenkiintoiset ja tyydyttäväksi koetut toiminnot sekä henkilökohtainen käsitys siitä, mitä pitää elämässään tärkeänä ja mitä asioita kokee velvollisuudekseen hoitaa. Kun henkilö osallistuu hänelle mielekkääseen ja merkitykselliseen toimintaan, vahvistaa tämä hänen toiminnallista identiteettiään. (Kielhofner 2008, 101–108.)

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vammaisten henkilöiden subjektiivisia kokemuksia päivätoiminnasta ja sen vaikutuksesta heidän toiminnalliseen identiteettiinsä. Työn toimeksiantajana toimi Invalidiliiton asumispalvelut Oy, Kuopion Validia-palvelut. Kuopion Validia-palveluihin kuuluu järjestetty päivätoiminta, johon vammaisilla on mahdollisuus osallistua. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa aiheesta subjektiivista ja kokemusperäistä tietoa, jota voidaan hyödyntää päivätoimintojen mahdolliseen kehittämiseen.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii Kielhofnerin Inhimillisen toiminnan malli, joka on toimintaterapiassa käytössä oleva teoreettinen viitekehys ja lähestymistapa. Malli korostaa asiakaslähtöisyyttä sekä ympäristön vaikutusta henkilön toimintaan. Mallissa ihmisen toiminta rakentuu henkilön tahdosta, tottumuksesta ja suorituskyvystä sekä ympäristön vaikutuksesta. Inhimillisen toiminnan mallissa pidetään tärkeänä asiakkaan mahdollisuutta osallistua mielekkääseen ja merkitykselliseen toimintaan. (Kielhofner 2008, 11–24.) Toiminnallisen identiteetin käsite tulee Inhimillisen toiminnan mallista ja haastattelut teemoitetaan toiminnallisen identiteetin alakäsitteistä, joita ovat mielekäs ja merkityksellinen toiminta, ihmissuhteet sekä ympäristö (Kielhofner 2008, 106).

Mielenterveyskuntoutujien sekä vanhusten kokemuksia päivätoiminnasta on tutkittu aiemmin (Niemi 2013, 32-72; Hölttä ja Jokelainen 2013, 34-64; Tjörnsrand, Bejerholm ja Eklund 2011, 243–256). Tietojeni mukaan kuitenkin vammaisten päivätoiminnan asiakkaiden kokemuksia, päivätoiminnan vaikutuksesta heidän toiminnalliseen identiteettiinsä ei ole tutkittu.

Vammaisten kokemuksia päivätoiminnasta ja sen vaikutuksesta toiminnalliseen identiteettiin on tärkeää tutkia, koska näin saadaan aiheesta yksilökohtaista ja kokemusperäistä tietoa asiakkailta itseltään. Aihetta on tärkeää tutkia myös sen vuoksi, että laki itsemääräämisoikeudesta velvoittaa, että vammaiselle henkilölle toimintaa suunniteltaessa on otettava huomioon asiakkaan omat toivomukset ja mielipiteet, ja että asiakkaan on itse saatava mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista L22.09.2008/812).

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsitellään toiminnallista identiteettiä, vammaisuutta sekä päivätoimintaa. Tutkimusosuudessa kerrotaan tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet, tutkimuksen toteutuksesta sekä tutkimustuloksista. Pohdinnassa tarkastellaan tulosten ja alussa käsitellyn tietoperustan avulla päivätoiminnan vaikutusta vammaisen toiminnalliseen identiteettiin. Työn lopussa pohditaan tut-

kimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta sekä tuodaan esiin tutkimuksen mahdollista hyödynnettävyyttä ja jatkotutkimusaiheita.

2 VAMMAISEN TOIMINNALLINEN IDENTITEETTI

Toiminnallinen identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toiseen ihmiseen. Näin on asian todennut Christiansen (1999, 547–558), jonka kynästä sana toiminnallinen identiteetti on ensimmäisen kerran syntynyt. Hän on luonut tämän käsitteen, jotta ymmärrettäisiin, millainen rooli toiminnalla on ihmisen elämässä ja toimintakeskeisissä käytännöissä. Toiminnallisen identiteetin muotoutumiseen vaikuttavat ihmisen sosiaalinen ympäristö ja arvot, ja sen alakäsitteitä ovat minuus, itsetuntemus ja itseluottamus. Se käsittää ihmisen fyysiset, affektiiviset ja kognitiiviset taidot, jotka toimivat vuorovaikutuksissa ympäristön kanssa ja joita ihminen rakentaa toimintaan osallistumalla (Laliberte-Rudman ja Dennhardt 2008, 153–162).

Ennen vammaisuus-sanatuloa kieleemme käytettiin vammaisesta nimeä raajarikko, kuuromykkä, vaivainen, aistivikainen, tylsämielinen tai invalidi (Repo 2014, 9). Vammaisuutta ei voida kuvata yleisellä määrittelyllä, vaan se on moniulotteinen käsite. Se on pysyvä tila, mutta ei synonyymi sairaudelle. Sairas ihminen ei siis tarkoita vammaista henkilöä, vaikka sairaus voikin jossain tilanteissa johtaa vammautumiseen ja vammaisuuteen. (Lampinen 2007, 27–30.) Vammaisuuden ja vaikeavammaisuuden määrittely ei perustu yksin lääkärin tai terveydenhuoltohenkilöstön arviointiin, vaan arviointi painottuu toiminnallisten rajoitusten selvittämiseen ja kuvaamiseen, sekä vammaispalvelulaissa määritellyn vamman tai sairauden pysyvyyden arviointiin (Räty 2002, 45). Vammaispalvelulain mukaan vammaisen on työkyvytön henkilö, jolle vamma tai sairaus on aiheuttanut erittäin vaikean toimintarajoitteen. Lain mukaan vammaisella tarkoitetaan ihmistä, jolla vamman tai sairauden seurauksena on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista L22.12.2006 / 1267; THL 2014). Vammaiseksi henkilöksi voidaan luokitella esimerkiksi ihminen, jolla on vaikeita tai pitkäaikaisia mielenterveysongelmia (Malm, Matero, Repo ja Talvela 2004, 9).

Vammaisella henkilöllä voidaan tarkoittaa ihmistä, joka on pitkäaikaisen henkisen, älyllisen tai aistien toimintojen heikentymisen vuoksi estynyt osallistumasta täysipainoisesti yhteiskunnan toimintaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä vammaisuus perustuu palvelutarpeen arviointiin, jossa kiinnitetään huomio henkilön toiminnalliseen haittaan ja siitä aiheutuvaan hoidon, kuntoutuksen ja palvelujen tarpeeseen. (Kananoja, Lähteinen ja Marjamäki 2011, 240–244.) Kela muun muassa määrittelee vaikeavammaiseksi henkilöksi ihmisen, jolla on sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutunut lääketieteellinen ja toiminnallinen haitta, joka on niin suuri, että henkilöllä on sen vuoksi huomattavia vaikeuksia ja rasituksia selviytyä päivittäisistä toiminnoistaan (KELA 2012). Voimme siis todeta, että vammaisuuden määrittelyyn ei ole yhtenäistä linjaa, mutta arkikielessä puhuttaessa sillä tarkoitetaan yleensä eriasteisia toimintakyvyn puutteita ja rajoituksia, jotka voivat olla synnynnäisiä tai tapaturman tai sairauden seurauksena saatuja (Kananoja, Lähteinen ja Marjamäki 2011, 240–244).

Identiteetti rakentuu henkilön käsityksestä itsestään, omasta ruumiistaan, taidoista ja rajoituksista. Vammaisuus on saattanut luoda huonon käsityksen henkilölle itsestään ja näin ollen vaikuttaa vammaisen henkilön identiteetin muovautumiseen. Vammaiset voivat tuntea alemmuudentunnetta, jos

sosiaalinen kasvuympäristö eli yhteisö jossa vammainen elää, on antanut siihen aihetta, esimerkiksi tuomalla esiin henkilön vammaisuutta. (Ahponen 2008, 164-165.)

Toiminnalliseen identiteettiin kuuluvat henkilön oma käsitys suorituskyvystään sekä toiminnan tehokkuudesta, mielenkiintoiset ja tyydyttäväksi koetut toiminnot sekä henkilökohtainen käsitys siitä, mitä pitää elämässään tärkeänä ja mitä asioita kokee velvollisuudekseen hoitaa. Henkilön ihmissuhteet ja arvot sekä käsitys omasta ympäristöstä ja sen tarjoamasta tuesta toiminnalle sisältyvät myös toiminnalliseen identiteettiin. Toiminnallinen identiteetti vahvistuu, kun henkilöllä on mahdollisuus osallistua hänelle mielekkääseen ja merkitykselliseen toimintaan. (Kielhofner 2008, 101–108.) Mielekäs ja merkityksellinen toiminta on tekemistä, josta ihminen nauttii ja joka tuottaa hänelle mielihyvää. Mielihyvää tuottava toiminta voi olla hyvinkin yksinkertaista, arkipäivään ja päivittäiseen toimintaan liittyvää. (Kielhofner 2008, 42–43).

Aivohalvauspotilaista n. 15 - 30% jää pysyvästi vammautuneiksi (Käypä Hoito 2011). Martikka (2010, 21-44) on tutkinut aivohalvauspotilaiden toiminnallista identiteettiä ja sitä kuinka halvaantuneet kokevat toiminnallisen identiteetin halvauksen jälkeen. Tuloksista kävi ilmi, että henkilöiden toiminnallinen identiteetti oli muuttunut sairastumisen myötä ja jokaisen kokemus sen muuttumisesta oli erilainen sen mukaan, millaiseksi he olivat sen mieltäneet ennen vammautumistaan. Tutkimuksessa tultiin johtopäätökseen, että jokainen aivohalvaukseen sairastunut henkilö kokee toiminnallisen identiteettinsä muuttumisen yksilöllisesti ja tämä tulisi huomioida heidän kuntoutuksessaan.

Ahponen (2008, 166-183) on tutkinut vaikeavammaisten nuorten aikuistumista ja haastatellut tutkimusta varten yhdeksää henkilöä kahdeksan vuoden ajan. Tutkimuksen mukaan identiteetin muodostumiseen vaikuttaa se, onko henkilö ollut vammautunut syntymästään saakka vai vammautunut josakin myöhemmässä vaiheessa elämäänsä. Tutkimuksesta selvisi, että koko elämänsä vammaisena elänyt henkilö kokee vamman olevan jo valmiiksi osa omaa identiteettiään ja että se on yksi ominaisuus muiden joukossa. Ympäristö on saattanut luoda tietynlaisen kuvan vammaisen identiteetistä ajattelemalla niin, että vammainen henkilö olisi avuton eikä kykenisi esimerkiksi asioiden hoitoon samalla tavalla kuin henkilö, joka ei ole vammautunut. Pahinta vammaisen henkilön identiteetin muovautumiselle oli tutkittavien mukaan se, että vammainen henkilö joutuisi pyytämään anteeksi olemassaoloaan. Tutkimuksessa tultiin johtopäätökseen, että vammaisen henkilön identiteettiin ja sen muovautumiseen vaikuttaa ympäristö ja siitä saatu tuki. Jos ympäristöllä ei ole tarjota mielekäs- tä ja merkityksellistä tekemistä, vaikuttaa se heikentävästi vammaisen identiteettiin.

3 PÄIVÄTOIMINTA TOIMINNALLISEN IDENTITEETIN VAHVISTAJANA

Päivätoiminta on kodin ulkopuolella järjestettyä toimintaa, jonka tavoitteena on tukea vammaisen henkilön vuorovaikutussuhteita sekä itsenäisesti elämässä selviytymistä. Se voi olla sisällöltään esimerkiksi kotitaloustaitojen harjoittelua, retkeilyä, käden taitoja tai erilaisia aktiviteetteja. Toiminnan tavoitteena on pyrkiä vahvistamaan niitä taitoja, joita henkilö tarvitsee selviytyäkseen mahdollisimman omatoimisesti arkielämän toiminnoistaan. Toiminnalla pyritään edistämään vammaisen sosiaalisia vuorovaikutussuhteita ja lisäämään heidän sosiaalisia kontakteja elinympäristössään. (THL 2014; Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista L22.12.2006 /1267.)

Vammaispalvelulakiin on lisätty vuonna 2007 säännös vammaisen henkilön päivätoiminnasta. Palvelun järjestämisvastuu on kotikunnalla ja sitä tulee tarjota henkilöille, joilla on vaikea toimintarajoite (Lampinen 2007, 126-127.) Lain mukaan vammaiselle henkilölle on järjestettävä päivätoimintaa, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Päivätoimintaa ajatellen pidetään vammaisena henkilönä työkyvyttöntä ihmistä, jolle vamma tai sairaus on aiheuttanut erittäin vaikean toimintarajoitteen. Vammaispalvelulain säätämisen päivätoiminnan tavoitteena on, että kaikilla vaikeavammaisilla henkilöillä on yhtäläinen oikeus osallistua kyseiseen toimintaan. (THL 2014; Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista L22.12.2006 /1267.)

Päivätoiminnan tulisi tarjota yksilöllistä, asiakkaalleen merkityksellistä ja mielekästä toimintaa. Tällaisen toiminnan avulla on mahdollisuus parantaa henkilöiden terveyttä ja hyvinvointia, sekä vahvistaa heidän sosiaalisia taitojaan. Lievää dementiaa sairastavien potilaiden kohdalla on tutkittu päivätoiminnan merkitystä heidän sosiaaliselle aktiivisuudelle ja tultu siihen johtopäätökseen, että yksilö- ja ryhmämuotoisella päivätoiminnalla tuetaan ja säilytetään sairastuneiden kykyä sosiaaliseen aktiivisuuteen. Jotta tähän lopputulokseen päästään, on päivätoimintaympäristön oltava turvallinen ja itse toiminnan sisällöltään sosiaalista vuorovaikutusta tukevaa. Sosiaalinen toiminta antaa henkilön elämään merkitystä sekä vähentää ihmisten yksinäisyyden ja surullisuuden tunteita. (Brataas 2010, 2839-2848.)

Hölttä ja Jokelainen (2013, 34-64) tutkivat kotona asuvien vanhusten kokemuksia päivätoiminnasta. Tutkimustuloksista selvisi, että vanhukset kokivat päivätoiminnan tärkeänä arjen rytmittäjänä, josta sai tukea kotona asumiseen ja omatoimisempaan arjessa selviytymiseen. He kokivat, että toiminta on tärkeää, mielekästä ja toimintakykyä tukevaa. Hurleyn ym. (2014, 310-317) tutkimuksessa laadittiin ohjelma, jolla pyrittiin parantamaan päivätoimintaa ottamalla huomioon asiakkaalle merkityksellinen, fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toiminta. Tutkimukseen kerättiin aineistoa yhteensä neljäntäkymmeneltä asiakkaalta haastatteluin ja havainnoiden ympäristöä ja työskentelykäytäntöjä. Tulosten perusteella tämä ohjelma oli onnistunut ja sen todettiin lisäävän asiakkaiden fyysistä hyvinvointia ja tyytyväisyyttä palveluun. Tutkimuksessa tultiin johtopäätökseen, että toiminta, tässä tapauksessa ohjelma, jossa huomioidaan mielekäs ja merkityksellinen tekeminen, lisää päivätoiminnan asiakkaiden tyytyväisyyttä ja motivaatiota elämään. Tämä voi jopa myöhästyttää asiakkaiden siirtymis-

tä palvelutaloasumisen piiriin, henkilöiden kohdalla joilla on lieviä tai kohtalaisia fyysisiä tai psyykkisiä ongelmia.

Niin kuin edellisessä luvussa mainittiin, voidaan myös mielenterveysongelmainen määritellä vammaiseksi. Niemelä (2013, 32-72) on tutkinut mielenterveyskuntoutujien ja henkilökunnan kokemuksia päivätoiminnasta. Tutkimustuloksista käy esille, että kun asiakkaat voivat itse vaikuttaa toiminnan sisältöön, koetaan toiminta silloin mielekkäämmäksi ja merkityksellisemmäksi. Merkitykselliseksi koetaan myös se, että päivätoiminnan ohjaajat huomioivat asiakkaat yksilöllisesti ja kannustavasti sekä se, että toiminnassa on mahdollisuus tavata ystäviä. Tjörnstrandin, Bejerholmin ja Eklundin (2011, 243-253) tutkimus mielenterveyskuntoutujien kokemuksista päivätoiminnasta vahvistaa edellä mainittua Niemelän tutkimusta. Tutkimuksesta saadut tulokset viittasivat siihen, että päivätoiminnalla on erittäin tärkeä rooli mielenterveyspotilaiden kuntoutuksessa. Päivätoimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa on tärkeää, että siihen osallistuville henkilöille mahdollistetaan toiminta, joka on suunniteltu yksilöllisesti henkilön omat mielenkiinnonkohteet ja arvomaailma huomioon ottaen.

Päivätoiminta ympäristönä

Ympäristö vaikuttaa toiminnallisen identiteetin muotoutumiseen: se voi joko toimia mahdollistavana ja motivoivana tekijänä tai sitten rajoittavana tekijänä henkilön toimintaa ajatellen. Ympäristö on tila, jossa henkilö tekee tiettyjä asioita. Se muodostuu käytössä olevista esineistä ja asioista sekä sosiaalisista ryhmistä, joita voivat olla perhe, ystävät, työkaverit tai naapurit. Ympäristöksi luetaan henkilön toimintaan heijastuva kulttuuri ja sillä on merkitys sekä vaikutus ihmisen toimintaan ja siihen, mitä ja miten siellä voidaan asioita toteuttaa. (Kielhofner 2008, 86-98; Vaittinen 2009, 16-20; Phelan ja Kinsel-la 2009, 85-91.)

Sosiaalinen ympäristö vaikuttaa toiminnallisiin valintoihin ja päämääriin, ja tällä valikoidulla toiminnalla on taas merkitystä toiminnallisen identiteetin muovautumiseen. Toisten ihmisten kanssa vuorovaikutuksissa oleminen parantaa henkilön kykyä tiedostaa omaa toiminnallista identiteettiään, joka nähdään ulkoisena, vuorovaikutussuhteissa ja yhteisössä ilmenevänä rakenteena. (Vaittinen 2009, 16-20; Phelan ja Kinsella 2009, 85-91.) Suuri osa ihmisten toiminnasta tapahtuu vuorovaikutuksessa sosiaalisiin ryhmiin eli joukkoon ihmisiä. Yleensä tätä joukkoa yhdistää esimerkiksi samankaltainen arvomaailma ja/tai samanlaiset mielenkiinnonkohteet. Kulttuuri on myös tekijä, joka muovaa ja vaikuttaa ihmisten sosiaaliseen ympäristöön. (Kielhofner 2008, 92-96.)

Validia-palveluiden päivätoiminta

Validia-palveluiden päivätoiminta on tarkoitettu kotona asuville vammaisille ja ikääntyneille sekä Validia-palvelutaloissa asuville henkilöille. Toiminnalle on asetettu tavoitteet, joiden lähtökohtana on osallistujien omat toiveet sekä tarpeet. Se tarjoaa asiakkailleen sosiaalisia kontakteja sekä vertaistukea. Päivätoiminta voi sisältää erilaista liikuntaa, keskustelua, ruuanlaittoa, retkeilyä, luovaa toimintaa sekä erilaista sosiaalisten taitojen vahvistumiseen tähtäävää toimintaa. Päivätoimintaa järjestetään arkipäivisin viikko- ja päiväohjelman mukaisesti. Asiakkaalla on oikeus osallistua toimintaan yh-

destä viiteen päivänä viikossa ja vuodessa yhteensä 46 toimintaviikon aikana. (Invalidiliiton asumispalvelut 2014.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyössä tutkitaan Validia-palveluiden päivätoimintaa Kuopiossa. Tarkoituksena on kuvata vammaisten subjektiivisia kokemuksia päivätoiminnan vaikutuksesta heidän toiminnalliseen identiteettiinsä. Tavoitteena on tuottaa aiheesta subjektiivista ja kokemuseräistä tietoa, jota voidaan hyödyntää päivätoimintojen mahdolliseen kehittämiseen.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmä

Laadulliseen tutkimukseen aineisto yleensä hankitaan haastatteluin, kyselyin, havainnoiden ja erilaisiin dokumentteihin perustuvalla tiedolla. Näitä erilaisia aineistonkeruumenetelmiä voidaan laadullisessa tutkimuksessa käyttää joko yksittäin tai yhdessä rinnakkain. Laadullista tutkimusta kuvaa parhaiten sen pyrkimys kuvailla todellista elämää ja kokemuksia. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 18, 71.) Tiedonkeruun kohteena tutkimuksessa suositaan useimmiten ihmistä, kun tutkimuksen lähtökohtana on aineiston yksityiskohtainen tarkastelu. Kohdejoukko laadulliseen tutkimukseen valitaan yleensä niin, että jokainen osallistuja tuntee tutkittavan ilmiön ja on jollain tapaa osallisena siihen. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 164.)

Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttaa se, mitä halutaan selvittää ja keneltä. Metodien valintaa kannattaa harkita huolella ja kysyä itseltään, mikä onärkevin ratkaisu tiedon saamiseksi. Kokemuseräistä tietoa hankitaan yleensä haastattelemalla, kyselylomakkeella tai päiväkirjojen avulla. Menetelmää valittaessa on tärkeää miettiä käytössä olevien voimavarojen määrää sekä haastateltavan etää haastattelijan kannalta. Lisäksi eettisyys on tärkeässä asemassa tutkimusmenetelmää valittaessa. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 185–186.)

Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen tutkimus, johon aineisto kerättiin haastatteluin. Laadullinen tutkimus tätä tutkimusta ajatellen oli paras vaihtoehto, koska tutkittiin henkilöiden subjektiivisia kokemuksia päivätoiminnasta.

5.2 Kohdejoukko

Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukon valinta tulee olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. Haastateltavien valintakriteereinä voidaan pitää esimerkiksi heidän hyvää kirjoitustaitoaan tai suullista ilmaisua (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 85–86). Tässä tutkimuksessa kohdejoukkona on Kuopion Validiapalveluiden päivätoimintaan osallistuvat vammaiset asiakkaat. Tutkimukseen osallistumisen kriteerinä on, että he ovat osallistuneet päivätoimintaan jo useita vuosia ja kykenevät mahdollisimman selkeään kommunikaatioon. Haastattelujen onnistumisen kannalta on tärkeää, että haastatteluun voidaan valita henkilöitä, joilla on tietoa aiheesta tai kokemusta tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 74).

Päivätoiminnan ohjaaja antoi yhteystiedot kriteereihin sopiviin henkilöihin, joihin oltiin puhelinyhteystessä. Tutkimukseen osallistui kaksi henkilöä, joita käytiin henkilökohtaisesti tapaamassa päivätoiminnan tiloissa ennen tutkimuksen aloittamista. Tutkittaville kerrottiin tutkimuksen sisällöstä ja toteutustavasta sekä allekirjoitettiin luvat tutkimusta varten (LIITE1).

5.3 Haastattelujen toteutus

Haastattelu on puolistrukturoitu teemahaastattelu, joka tarkoittaa sitä, että se rakentuu tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin tarkennettujen kysymysten mukaan. Teemahaastattelulla pyritään löytämään vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen valittujen teemojen tulee perustua tutkimuksessa käytettyyn viitekehukseen (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 73.), joka tässä tutkimuksessa on Kielhofnerin Inhimillisen toiminnan malli (MOHO) ja sieltä käsite toiminnallinen identiteetti, jonka pohjalta haastattelut teemoitetaan (LIITE 2).

Aineistonkeruumenetelmänä haastattelun etuna on sen joustavuus, koska näin voidaan käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. Tutkittavasta aiheesta tulee saada tietoa mahdollisimman paljon ja sen onnistumisen kannalta onkin tärkeää, että haastateltava voi etukäteen tutustua tutkimukseen liittyviin kysymyksiin, teemoihin tai aiheeseen. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 73.) Haastatteluun vaaditun tilan tuli olla rauhallinen ja yksityinen, joten ne toteutettiin asiakkaiden kotona Validia-palvelutalolla maaliskuussa 2015. Ennen haastattelua haastateltaville selvitettiin tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet sekä teemat, joiden mukaan haastattelu tulisi etenemään. Teemat koostuivat isommista kokonaisuuksista, joita tarkennettiin tarpeen tullen. Jotta haastattelutilanteesta saatiin luotua mahdollisimman luonteva ja vuorovaikutuksellinen, ei sen aikana tehty suurempia muistiinpanoja, vaan ainoastaan ääninauhoitettiin aineisto. Molemmissa haastatteluissa keskityttiin aluksi luontevan vuorovaikutussuhteen luomiseen ja vasta tunnelman luomisen jälkeen aloitettiin ääninauhottaminen ja itse haastattelu. Haastatteluihin (tunnelman luominen ja haastattelu) meni aikaa noin kolme tuntia.

Ennen kuin voi aloittaa tekemään tutkimusaineistosta analyysia, on nauhoitettu materiaali litteroitava eli muutettava kirjoitettuun muotoon (Tiittula ja Ruusuvoori 2005, 16). Ääninauhoitettu aineisto litteroitiin eli puhtaaksi kirjoitettiin pian haastattelujen jälkeen. Aineistoa litteroidessa puhtaaksi kirjoitettiin ainoastaan haastateltavien puhe, ei huokauksia tai muita ääntelyitä. Nikanderin (2005, 432–433) mukaan haastatteluaineistoa litteroidessa on tutkijan itse tehtävä ratkaisu sen suhteen, mitä ja kuinka tarkasti hän aineistoa puhtaaksi kirjoittaa. Puhtaaksi kirjoitus ei koskaan vastaa itse haastattelutilannetta, koska sillä ei voida tuoda esille haastateltavan kehon kieltä tai muunlaista ei-verbaalista viestintää.

5.4 Tutkimusaineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi on mielenkiintoinen nimenomaan sen runsauden ja elämänläheisyyden vuoksi (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 95–97). Laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä voidaan pitää sisällönanalyysia (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 85).

Sisällönanalyysi on menetelmä, jolla analysoidaan kirjoitettua tai puhuttua kommunikaatioita ja jonka avulla voidaan tarkastella asioiden ja tapahtumien merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan sitä, että kerätty aineisto tiivistetään niin, että tutkittava ilmiö voidaan ly-

hyesti ja yleistävästi kuvailla. (Latvala ja Vanhanen-Nuutinen 2001, 21–23.) Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineistoa redusoidaan eli pelkistetään, klusteroidaan eli ryhmitellään ja abstrahoidaan eli luodaan teoreettisia käsitteitä (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 108-119).

Tutkimuksen aineiston analyysi toteutetaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysilla, joka aloitetaan aineiston alkuperäisilmaisujen pelkistämällä. Aineistosta etsitään tutkimusongelman tai – tehtävän mukaisiin kysymyksiin vastauksia, jonka jälkeen nämä pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään yhtäläisyyksien mukaan ja annetaan näille yhtenäinen kuvaava nimi (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 101). Kuvaavaa nimeä kutsutaan alaluokaksi, jotka yhdistetään ja muodostetaan yläluokaksi, joille myös annetaan sisältöä hyvin kuvaava nimi. Lopuksi kaikki yläluokat yhdistetään pääluokaksi ja sille annetaan sisältöä kuvaava nimi. Näin tutkija saa vastauksen tutkimusongelmaansa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 101.)

Tutkimuksen aineiston analyysi (TAULUKKO 1) aloitettiin etsimällä litteroidusta aineistosta alkuperäisilmaisuja, jotka vastaavat tutkimustehtävää. Nämä alkuperäisilmaisut pelkistettiin ja ryhmiteltiin yhtenäiseksi kokonaisuuksiksi. Niille annettiin jokin yhtenäinen kuvaava nimi esimerkiksi *maalaaminen mukavaa* (alaluokka). Tämän jälkeen nämä ilmaukset eli alaluokat ryhmiteltiin yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi ja annettiin niille oma nimi, esimerkiksi *kiinnostavat kädentyöt* (yläluokka). Lopuksi ryhmiteltiin yläluokat ja annettiin niille sisältöä kuvaava nimi, esimerkiksi *mielekästä päivätoimintaa* (pääluokka).

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston analyysistä

Alkuperäisilmaus:	Pelkistetty ilmaus:
<i>...voin minä mennä sinne iltapäiväryhmäänkin jos on joku mielenkiintoinen juttu...</i>	Voin mennä jos mielenkiintoinen juttu
<i>...päivätoiminnassa minä pystyn askartelemaan...</i>	Pystyn askartelemaan
<i>...mä oon maalannu kovastikin täällä...</i>	Oon maalannu
<i>...no suurinpiirtein. Ei nyt ihan aina kuunnella, ku ei oo heillä jotain omaa , jotain teatteria tai semmoista...</i>	Ei aina kuunnella

Pelkistetty ilmaus:	Alaluokka:
Ompeluhommat jos vaikka tyyny- liina Osasin ommella	Ompelu tärkeää
Oon maalannu Parikin kivee oon maalannu	Maalaaminen mukavaa

Alaluokka:	Yläluokka:
Ompelu tärkeää Maalaaminen mukavaa	Kiinnostavat kädentyöt

Yläluokka:	Päälouokka:
Kiinnostavat kädentyöt Mukava ohjaaja	Mielekästä päivätoiminnassa

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Vammaisten kokemukset Validia-palveluiden päivätoiminnasta

Vammaisten kokemuksista päivätoiminnasta muodostui pääluokat *mielekästä päivätoiminnassa* ja *riittämätöntä päivätoiminnan suunnittelussa*.

Mielekästä päivätoiminnassa luokka rakentui kiinnostaavista kädentöistä, sisällön tuojasta arkeen, mukavasta ohjaajasta, vuorovaikutustaitojen ylläpitäjä, innostavista ryhmäläisistä ja esteettömästä päivätoimintatilasta.

Kiinnostavia kädentöitä olivat kankaanpainanta, kudonta, askartelut ja maalaus. Tutkittavien mukaan esimerkiksi jonkun kädentyön valmiiksi saaminen antoi onnistumisen kokemuksen ja vahvisti itsetuntoa.

"...voin minä mennä sinne iltapäiväryhmäänkin jos on joku mielenkiintoinen juttu..."

"...päivätoiminnassa minä pystyn askartelemaan..."

"...ku paukuttaa niitä kangaspuita..."

Päivätoiminta on haastateltavien mielestä tärkeää, koska se tuo *sisältöä arkeen* (*sisällön tuoja arkeen*) ja sen nähdään vaikuttavan positiivisesti mielialaan ja itsetuntoon.

"Kyllä se olis aika tyhjä, kyllä se tuo toosa sitten tuossa olis"

"Sit se loppus se askartelu ja minä tuijotan telekkaria ja viikkolehtiä"

Mukavaksi ohjaajan teki hänen kannustava ja motivoiva asenteensa.

"Kyllä niissä ei oo kerrassaan mitään vikkaa"

"...todella hyvä immeinen..."

Vuorovaikutustaitoihin (*vuorovaikutustaitojen ylläpitäjä*) päivätoiminnalla koettiin olevan myönteinen vaikutus, koska se mahdollisti sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen.

"...no ystäviä tuttavina..."

"...kyllähän sillä vahvistava on..."

Innostavat ryhmäläiset olivat syy ja motivaatio lähteä päivätoimintaan. Ryhmäläiset koettiin tärkeinä kavereina, joista osasta on ajan mukaan tullut hyviä ystäviä. Innostavat ryhmäläiset loivat päivätoimintaan myönteistä ilmapiiriä.

"...kyllä ku yksinään täällä vaan töröttelis..."

"..kattoo telkkaria ja mieltii..pohdiskelis elämän menoa..."

"..ku tuo ryhmä. Ku siellä on muitaki ihmisiä siellä..."

"...iso jengi siellä on..."

"...yks tosi mukava nainen..."

Esteetön päivätoimintatila mahdollisti helpon liikkumisen pyörätuolilla sekä muilla liikkumisen apuvälineillä. Koettiin, että tilassa on tarpeeksi avara ja siellä on tarpeeksi esimerkiksi pöytätasoja, jotka mahdollistavat erilaisten toimintojen toteutuksen.

"..kyllähän siellä pyörätuolilla on hyvä liikua..."

"...kyllä ei siellä mittää vikkoo oo..."

"...hyvin sielä pärjee ei oo mittää moittimista..."

Riittämätöntä päivätoiminnan suunnittelussa luokka koostui epämuukavasta ilmapiiristä, apuvälineiden puuttumisesta, retkikohteiden esteellisyydestä, toiminnan yksitoikkoisuudesta ja apukäsien vähyydestä.

Epämukava ilmapiiri oli negatiivisen arvostelun kohteeksi joutumista, joka johtui parista "pahanilman linnusta", joiden koettiin häiritsevän toimintaa ja sen ilmapiiriä.

"..ja sitä marmatusta kuulee aina..."

"..minä koitan kiertää ne ettäältä..."

"...satuin kohalle ku se rupes suarnoomaan..."

"..koetan toiseen piähän pöyteee männä..."

Retkikohteiden esteellisyys johtui hankalasta liikkumisesta ja taksimatkatkojen pituuksista.

"No siellä kun rähmit tuolla lumessa, ni ei oo hyvä"

"Nii sinne vievät taksilla ja tuovat samalla vehkeellä. Kyllä mulle kerta riitti vähäks aikoo"

"...pitkillä reissuilla..en jaksa lähtee..."

Apukäsien vähyyys oli sitä, että päivätoiminnassa koettiin olevan liian vähän "apukäsiä" ja tämä näkyi esimerkiksi siinä, että omaa vuoroaan avun saamiseen sai odottaa kauan.

"...että ois mahdollisuus kutoo..."

"...ku ei oo ohjaajia..."

"...semmonen pitkästyminen...tulee ja syyllisyys suoraan sanottuna..."

"...liia vähä siellä yksin..."

"...vuorollaan kyllä..."

Toiminnan yksitoikkoisuus oli liiallista lehtien lukemista ja oman vuoron pitkään odottamista. Lehtien lukemista pidettiin turhana toimintana, koska ne ovat luettavissa myös yhteisissä tiloissa.

„.ja kun luetaan vaan lehti...”

„Ihan turhaa ku täällä luetaan”

„Ei nyt ihan aina kuunnella, ku ei oo heillä jotain omaa, jotain teatteria tai semmoista”

Apuvälineiden puuttuminen koettiin askartelussa, ompelussa ja kutomisessa. Näitä haluttiin, jotta mahdollistettaisiin itsenäisempi työskentely.

„Ompeluhommat ei onnistu”

„...kyllähän minä saan tehdä..jos voin jatkaa ilman ohjaajaa...”

„...purkkien avvoominen joskus ei onnistu, ku ne on ne maalit pitkin poskia ja pitkin paitoja ja vaikka mitä...”

6.2 Vammaisten toiveita Validia-palveluiden päivätoiminnan kehittämiseksi

Kehittämisen tarpeena päivätoiminnalle nähtiin ilmapiirin parantaminen, jonka ajateltiin onnistuvan sillä, että asiakkaita jaettaisiin kahteen erilliseen ryhmään.

„No panisivat vaikka kahtia sen porukan. Pahanilmanlinnut toisee porukkaan ja ne ketkä tulloo keskenään toimeen, niin toiseen porukkaan”

Parantamisen tarpeena nähtiin myös ohjaajien määrän lisääminen. Yksi ohjaaja koettiin liian vähäiseksi vammaisten päivätoimintaa ohjaamaan, koska avun tarve on sen verran suuri. Erilaisten kädentöiden toteuttamiseen tarvittaisiin enemmän henkilökohtaista tukea ja apua.

„Apukäsiä sinne sitten”

Toimintaan toivottiin myös lisättävän enemmän kankaanpainantaa ja mahdollisesti ompelua.

„Kankaanpainanta ois hyvä”

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimus oli laadullinen tutkimus, johon aineisto hankittiin haastattelemalla kahta Validia- palveluiden päivätoimintaan osallistuvaa vammaista henkilöä. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata vammaisten henkilöiden subjektiivisia kokemuksia päivätoiminnasta ja tarkastella tulosten ja alussa käsitellyn tietoperustan avulla päivätoiminnan vaikutusta henkilön toiminnalliseen identiteettiin. Toiminnallinen identiteetti rakentuu muun muassa alakäsitteistä mielekäs ja merkityksellinen toiminta, ihmissuhteet sekä ympäristö (Kielhofner 2008, 106).

Tutkimustulosten mukaan päivätoiminta koettiin ehdottoman tärkeänä ja merkityksellisenä asiana elämässä. Ilman sitä asiakkaat ajattelivat olevansa ”hukassa”. Elämän oletettiin olevan ilman päivätoimintaa television katsomista ja lehtien lukemista. Heidän mukaansa päivätoiminnassa sai tehdä itselleen mielekkäitä asioita, joiden nähtiin piristävän mielialaa ja tuovan sisältöä omaan elämään ja arkeen. Mielekkäinä asioina koettiin kädentyöt (askartelu, kankaanpainanta, maalaus ja kutominen) sekä erilaisten pelien pelaaminen. Muun muassa jonkun kädentyön loppuun saaminen antoi onnistumisen tunteen ja näin ollen sen koettiin vahvistavan itsetuntoa. Itselleen mielekkään toiminnan tekeminen myös tuotti nautintoa ja antoi mielihyvää. Päivätoiminta on tuonut lisää sosiaalisia suhteita elämään. Se on mahdollistanut uusien ystävyysuhteiden luomisen sekä vuorovaikutustaitojen ylläpitämisen. Ohjaaja nähtiin mukavana ja kannustavana ihmisenä, jolta sai apua sitä tarvitessa. Päivätoimintojen tilat koettiin hyvänä ja esteettömänä liikkua pyörätuolilla.

Päivätoiminta miellettiin välillä yksitoikkoiseksi muun muassa siksi, että siellä käytettiin paljon aikaa lehtien lukemiseen. Lehtien lukemista pidettiin turhana toimintana ja toivottiinkin, että sen ajan voisi käyttää vaikka kädentöihin. Apukäsiä päivätoiminnassa koettiin olevan liian vähän. Tämä aiheutti sen, että apua sai odottaa joskus pitkästymiseen ja turhautumiseen asti. Osittain päivätoiminnan ilmapiiri nähtiin negatiivisena siellä olevien ”pahanilman lintujen” vuoksi, jotka arvostelivat ja loukkasivat muita asiakkaita kommentteillaan. Tilojen puutteena koettiin siellä olevien toimintaan mahdollistavien apuvälineiden vähäisyys, ja niitä toivottiinkin lisää muun muassa askarteluun, jotta mahdollistettaisiin mahdollisimman omatoiminen työskentely. Kävi ilmi, että päivätoimintaan valitut retkikohteet koettiin vaikeakulkuisina esimerkiksi talvella. Pyörätuolilla liikkuminen on tuolloin hankalaa ja sen koettiin vaikuttavan päätökseen lähteä retkelle mukaan. Taksimatkoja retkikohteisiin pidettiin liian pitkinä.

Päivätoiminnan vaikutus vammaisen toiminnalliseen identiteettiin

Mielekäs ja merkityksellinen toiminta on tekemistä, josta ihminen tuntee nauttivansa ja se tuottaa hänelle mielihyvää (Kielhofner 2008. 42–43). Päivätoiminnassa toteutetun mielekkään toiminnan on todettu lisäävän asiakkaiden tyytyväisyyttä ja motivaatiota elämään (Hölttä 2013, 34-64). Tutkimus vahvisti näitä kahta teoriaa, koska siitä kävi ilmi, että asiakkaille itselleen mielekkään ja merkityksellisen toiminnan toteuttaminen tuotti heille nautintoa ja mielihyvää. He kokivat, että tällainen toiminta

ta antaa onnistumisen kokemuksia ja toimii näin ollen itsetunnon vahvistajana. On siis ensisijaisen tärkeää huomioida jo toimintaa suunniteltaessa se, että asiakkaiden omat mielipiteet toiminnan sisällöstä huomioitaisiin.

Ympäristö käsittää ihmisen sosiaalisen, kulttuurisen ja fyysisen tilan (Aralinna ym. 2003, 54; Kielhofner 2008, 86-98). Se on tila, jossa ihminen tekee tiettyjä toimintoja ja sillä on vaikutusta siihen, mitä toimintaa ja minkälaista toimintaa siellä voidaan toteuttaa. Ympäristö joko mahdollistaa ja motivoi tai huonossa tilanteessa rajoittaa henkilön toimintaa ja siellä toimimista. (Kielhofner 2008, 86–98.) Tutkimuksessa kävi ilmi, että päivätoimintojen tilat (jokapäiväinen ympäristö) motivoi ja kannusti henkilöä toimintaan esteettömän liikkumisen ansiosta ja osaltaan taas rajoitti toimintaa oikeiden apuvälineiden puuttumisen vuoksi. Jotta tästä ympäristöstä saataisiin kokonaisuutena motivoiva ja toimintaan kannustava, olisi siellä kiinnitettävä huomiota saatavilla oleviin apuvälineisiin ja retkien suunnittelussa ympäristön esteettömyyteen. Asiakas voi kieltäytyä lähtemästä retkelle sen vuoksi, että ympäristön esteettömyyttä ei ole huomioitu tarpeeksi, vaikka toiminta muuten olisi hänelle hyvin mielekästä ja merkityksellistä.

Ympäristössä toimimiseen vaikuttavat sosiaaliset ryhmät, käytössä olevat tilat ja esineet sekä taustalla heijastuva kulttuuri (Kielhofner 2008, 86–98). Ihmisen sosiaalinen ympäristö vaikuttaa ihmisen toiminnallisiin valintoihin sekä päämääriin ja tällä valikoidulla toiminnalla on merkitystä toiminnallisen identiteetin muovautumiseen (Vaittinen 2009, 16–20; Phelan ja Kinsella 2009, 85–91). Tutkimuksessa päivätoiminnan ilmapiiri (sosiaalinen ympäristö) koettiin osittain häiritseväksi siellä olevien ”*pahanilman lintujen*” vuoksi. Toisaalta se koettiin vahvistavana ja mieltä piristävänä asiana, juurikin toiminnassa käyvien muiden asiakkaiden vuoksi. Aiemmassa tutkimuksessa on tullut esille, että päivätoiminnan ohjaajilta saatu yksilöllinen huomio ja kannustus on koettu merkitykselliseksi asiaksi, niin kuin myös mahdollisuus ystävien tapaamiseen (Niemelä 2013, 32-72).

Toiminnallinen identiteetti on ihmisen käsitys itsestään toimijana ja käsitys siitä millaiseksi toimijaksi hän tulevaisuudessa haluaa tulla. Kun ihmiselle mahdollistetaan osallistuminen mielekkääseen ja merkitykselliseen toimintaan, vahvistetaan sillä hänen toiminnallista identiteettiään. (Kielhofner 2008, 101–108.) Jokainen vammautunut henkilö kokee identiteettinsä yksilöllisesti ja tämä tulisi huomioida vammaisten kanssa työskennellessä (Martikka 2010, 21-44). Päivätoiminnan tulisi tarjota asiakkaalleen yksilöllistä sekä merkityksellistä ja mielekästä toimintaa, jonka avulla on mahdollista parantaa henkilön terveyttä ja hyvinvointia, sekä vahvistaa hänen sosiaalisia taitojaan (Brataas 2010, 2839–2848). Asiakkaan pystyessä itse vaikuttamaan päivätoiminnan sisältöön, kokee hän toiminnan silloin mielekkäämmäksi ja merkityksellisemmäksi (Niemelä 2013, 32-72). Laki itsemääräämisoikeudestakin velvoittaa siihen, että tarjottaessa sosiaalihuoltoa, tässä tapauksessa päivätoimintaa, on sitä toteutettaessa otettava huomioon asiakkaan omat toivomukset ja mielipiteet ja muutoinkin annettava henkilölle mahdollisuus osallistua palveluidensa suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen. Jos asiakas ei esimerkiksi vammaisuutensa vuoksi pysty itse osallistumaan toimintansa suunnitteluun ja toteutukseen, on asiakkaan tahtoa selvitettävä yhteistyössä heidän omaistensa kanssa. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista L22.09.2000/812.)

Tutkimuksessa selvisi, että Kuopion Validia-palveluiden päivätoiminta tarjoaa asiakkailleen mielekäs-
tä ja merkityksellistä toimintaa, johon asiakkailta itsellään on mahdollisuus vaikuttaa. Se vahvistaa
heidän sosiaalisia taitojaan ja vaikuttaa myönteisesti mielialaan. Tutkimustulosten ja hankitun tieto-
perustan pohjalta voidaan olettaa, että Kuopion Validia-palveluiden päivätoiminnalla suurimmaksi
osaksi vahvistetaan vammaisten toiminnallista identiteettiä siitä syystä, että toiminnassa huomioi-
daan ja mahdollistetaan asiakkaalle itselleen mielekäs ja merkityksellinen toiminta, esteetön liikku-
minen päivätoiminnan tiloissa, ohjaajan kannustava ja motivoiva työskentelyote sekä suurimmaksi
osaksi myönteinen ilmapiiri. Päivätoimintojen asiakkaiden toiminnalliseen identiteettiin heikentävästi
vaikuttavat ympäristössä olevat puutteet, joita ovat apuvälineiden puuttuminen tai vähäisyys, osit-
tain huono ilmapiiri sekä retkikohteiden väärä valinta esteettömyyden kannalta. Näihin epäkohtiin
voitaisiin saada muutosta esimerkiksi sillä, että retkiä suunniteltaessa kiinnitettäisiin erityistä huo-
miota esteettömään liikkumiseen. Toiminnan ilmapiirin parantamiseen voisi ajatella esimerkiksi ryh-
mien jakamista, ja apuvälineiden tarvetta voisi käydä arvioimassa apuvälineisiin erikoistunut asian-
tuntija.

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen tarkoituksena on saada mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkittavasta il-
miöstä. Luotettavuuden arvioinnissa kartoitetaan, miten totuudenmukaista tietoa tutkimuksella on
pystytty tuottamaan. Tämä arviointi on välttämätöntä tieteellisen tiedon ja sen hyödyntämisen kan-
nalta. (Tuomi ja Sarajärvi 2011, 138–139.) Opinnäytetyön aiheen ja tutkimusongelman selvittyä aloi-
tettiin tietoperustan hankkiminen tutkimusta varten. Löytyi melko paljon kansainvälisiä tutkimusar-
tikkeleita, jotka pystyttiin arvioimaan luotettaviksi ja joita käytettiin tutkimuksen tietoperustaa kirjoit-
taessa.

Tutkimuksen luotettavuutta on hyvä tarkastella tutkimusprosessin eri vaiheissa, ja jotta tutkittavasta
aiheesta saataisiin luotettavaa tietoa, on aineiston analysointi myös tuotettava huolella. Analysoin-
nissa korostuvat tutkijan taidot, arvostukset sekä oivalluskyky. Sisällönanalyysin haasteena on se,
miten tutkija pystyy pelkistämään aineistoa niin, että se kuvaisi mahdollisimman luotettavasti tutkit-
tavaa ilmiötä. (Latvala ja Vanhanen-Nuutinen 2001, 24–36; Kylmä ja Juvakka 2007, 127–130.) Ääni-
nauhoitettu aineisto ei ollut niin selkeää, kuin kuviteltiin. Sitä sai kuunnella useaan kertaan, jotta sa-
nasta tai lauseesta sai selvyden. Täytyi olla varma, että sanat kirjoitettiin juuri niin kuin tutkittava
on ne sanonut. Sisällönanalyysi oli haastavaa toteuttaa ja se näkyi muun muassa siinä, että aikaa
sen toteuttamiseen meni paljon. Ensimmäistä tutkimusta ja virallista analyysia tehdessä oli hankalin-
ta luottaminen omiin päätelmiin sanojen luokittelussa. Kun litteroitua aineistoa luokitteli, oli tarkasti
mietittävä luokittelussa käytettyjä sanoja, jotta ne eivät muuttaisi merkitystään, vaan säilyisivät sa-
mankaltaisina kuin haastateltava on ne tarkoittanutkin. Sanojen ja lauseiden merkityksen muuttumi-
nen tarkoittaisi sitä, että tutkimuksen luotettavuus kärsisi. Haastavimmaksi tässä tutkimuksessa ko-
ettiin aineiston sisällönanalyysin toteuttaminen sen hitauden vuoksi sekä sen vuoksi, että siinä koh-
taa tutkijalta vaadittiin omiin tulkintoihin luottamista.

Luottamuksellisuus korostuu kokemusperäistä tietoa kerätessä ja siihen kuuluu aineiston anonyymius. On tärkeää sopia haastateltavan kanssa etukäteen, mitä kerätään, miksi kerätään ja miten kerätty aineisto hävitetään. Varsinkin toiminnan kehittämiseen liittyvissä tutkimuksissa on sovittava etukäteen, miten saatuja tietoja käsitellään haastateltavan näkökulmasta. (Kuula 2006, 61–89.) Ennen kuin tutkimukseen haastateltiin henkilöitä, tehtiin selväksi suullisesti ja kirjallisesti, kuinka aineisto tullaan hävittämään tutkimuksen loputtua. Tutkimuksessa on pyritty myös siihen, että haastateltavat henkilöt eivät ole tunnistettavissa, joten tästä johtuen haastateltavien suoraan puhuttua tekstiä on tutkimuksessa niukasti.

Etiikka on mukana tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa aina aiheen valinnasta julkaisuun asti. Jo aihetta valitessa tutkijan on pohdittava osittain tiedostamattaankin eettisiä kysymyksiä; mitä tutkin, miksi tutkin ja kenen näkökulmasta tutkin. Etiikkaan kuuluu itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, mikä toteutuu parhaiten ihmisen saadessa riittävän paljon tietoa tutkimuksesta, voidakseen tehdä päätöksen siihen osallistumisesta. (Kuula 2006, 61–89; Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 24.) Tutkimuseettiset kysymykset ovat tärkeitä varsinkin silloin, kun tutkitaan inhimillistä toimintaa. Tutkimuksesta ei saa olla haittaa tutkittavalle niin fyysisesti, psyykkisesti tai sosiaalisestikaan. Siitä saatavan hyödyn tulee olla suurempi kuin siitä tulevan haitan. Tutkijan on myös aina muistettava, että osallistuminen tutkimukseen on aina vapaaehtoista ja tutkittavalla on oikeus keskeyttää tutkimus missä vaiheessa tahansa. (Paunonen ja Vehviläinen-Julkunen 1997, 26–27.) Ennen tutkimuksen aloittamista tutkittaville kerrottiin tutkimuksen sisällöstä ja kuinka se aiotaan toteuttaa. Heille kerrottiin, että heillä on itsemääräämisoikeus ja näin ollen mahdollisuus keskeyttää tutkimus sen missä vaiheessa tahansa. Haastattelutilanteessa tutkittaviin pystyttiin luomaan luottamuksellinen ja avoin vuorovaikutussuhde, minkä koettiin helpottavan tutkittavien kertomista asioistaan. Tutkittavat vaikuttivat hyvin motivoituneilta ja innokkailta kertomaan kokemuksistaan päivätoiminnasta.

Eettisyyden kannalta oleellinen asia on tutkijan kirjoitustyyli tutkittavasta aiheesta sekä tutkimustuloksista. Tutkija ei saa missään tapauksessa esittää halventavia, säälliviä tai millään tapaa loukkaavia argumentteja tutkimukseen osallistuneita kohtaan. Vaikka henkilö ei tekstistä olisikaan vieraalle tunnistettavissa, saattaa osallistuja itse kokea tuloksensa loukatuksi. (Kuula 2006, 206–207.) Tuloksia kirjoittaessa mietittiin tarkoin mitä niihin voi kirjoittaa, jotta ei missään lauseessa tulisi loukkaamaan tai halventamaan haastateltavia tai heidän yksityisyyden suojaansa. Tutkimuksen johtopäätöksiä kirjoitettaessa ymmärrettiin se, että tuloksia ei voida yleistää, koska tutkittavana oli niin pieni joukko henkilöitä.

7.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen tulokset ovat hyödynnettävissä päivätoiminnan ohjaajille työnsä kehittämiseen, koska tutkimuksesta käy selville päivätoiminnan asiakkaiden omat henkilökohtaiset kokemukset päivätoiminnasta ja toiveet toiminnan kehittämiseen. Tutkimus antaa ohjaajille myös tietoa siitä, kuinka suuri merkitys ympäristöllä, ihmissuhteilla sekä mielekkäällä ja merkityksellisellä toiminnalla on henkilön identiteetille ja sen kokemiselle.

Tässä tutkimuksessa ei tutkittu kuin kahden henkilön kokemuksia päivätoiminnasta ja sen vaikutuksesta toiminnalliseen identiteettiin, joten jatkossa olisi perusteltua tehdä tutkimus isommalle joukolle samasta aiheesta. Mielenkiintoista olisi myös toteuttaa tutkimus, jossa vertailtaisiin päivätoimintaryhmiä niin, että toisessa ryhmässä tarkasteltavana olisi päivätoimintaan jo pidemmän aikaa osallistuneet ja toisessa ryhmässä päivätoimintaan vähän aikaa osallistuneet. Tutkimuksessa selvitettäisiin onko ajalla, jonka asiakas on osallistunut päivätoimintaan, vaikutusta henkilön toiminnalliseen identiteettiin. Lisäksi voisi tutkia päivätoimintaan osallistuvia asiakkaita niin, että vertailuryhmänä olisivat kotona asuvat päivätoiminnan asiakkaat ja hoitolaitoksissa asuvat päivätoiminnan asiakkaat. Näin saataisiin tietoa esimerkiksi siitä, kokevatko hoitolaitoksissa asuvat asiakkaat päivätoiminnan merkityksellisempänä kuin kotonaan asuvat päivätoiminnan asiakkaat.

7.4 Oma ammatillinen kasvu

Toimintaterapeutin työnkuvaan kuuluu tutkimus – ja kehittämistoiminta, osallistuminen tieteelliseen tutkimustyöhön ja aineiston tuottamisen hallinta. Työssä tulee osata tulkita tutkimustuloksia, hallita kirjallinen ilmaisu ja osata tuottaa uutta tietoa. (Aralinna ym. 2003, 10–13.) Tutkimuksen tekeminen opetti kriittistä suhtautumista teoreettiseen aineistoon. Auttoi ymmärtämään, että kaikki julkaisut eivät ole tieteellistä ja näin ollen välttämättä paikkansapitävää. On osattava lukea ja tulkita lukemaansa niin kutsuttujen ”luotettavan aineiston kriteerit” lasien läpi. Tutkimuksen tekeminen opettaa tarkastelemaan kriittisesti lukemaansa ja tekemään päätelmän siitä, onko aineisto luotettavaa vai ei. Tutkimuksen toteutus antoi hyvää tietoa ja kokemusta tutkimisprosessista ja sen etenemistä. Jos tulevaisuudessa eteen tulee esimerkiksi tieteellisen artikkelin kirjoittaminen, on siihen nyt hyvä perustieto. Tietoa siitä kuinka edetään ja mitä sen tulee olla sisällöltään. Tutkimusraportin kirjoittaminen ei tapahdu hetkessä, vaan muokkautuu ajan kanssa. On hyvä pitää kirjoituksessa välillä pidempiäkin taukoja ja palata sitten uudelleen lukemaan sitä. Raporttia kirjoittaessa sokeutuu helposti kirjoitetulle tekstille ja tämän vuoksi on tärkeää luetuttaa tekstiä ulkopuolisilla ihmisillä, esimerkiksi opponentilla.

Tutkimus mahdollisti syventymisen toimintaterapiassa käytössä olevaan Inhimillisen toiminnan malliin ja viitekehykseen perusteellisemmin. Viitekehys vaikutti tutkimuksen taustalla sen alusta lähtien, jo aiheen valinnasta alkaen. Tutkimuksen toteuttaminen auttoi ymmärtämään laajemmin Inhimillisen toiminnan mallia ja sitä kuinka tärkeää on se, että henkilölle annetaan mahdollisuus osallistua mielekkääseen ja merkitykselliseen toimintaan, ja kuinka oikeanlaisella toiminnalla voidaan vahvistaa henkilön toiminnallista identiteettiä.

LÄHTEET

AHPONEN, Helena 2008. Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen. Sosiaali – ja terveysturvan tutkimuksia. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

ARALINNA, Virpi, HARRA, Toini, HOLMA, Tupu, KANTO-RONKAINEN, Anne, KARA, Helena, KORKIATUPA, Riitta, LAUNIAINEN, Helena, LINTULA, Leila ja PIHLAVA, Jari 2003. Toimintaterapianimikkeistö 2003. Julkaisussa: HOLMA, Tupu (toim.) Toimintaterapianimikkeistö 2003. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 7-52.

BRATAAS, Hildfrid, BJUKAN, Helga, WILLE, Trude ja HELLZEN, Ove 2010. Experiences of day care and collaboration among people with mild dementia [verkkojulkaisu]. Journal of Clinical Nursing 19, 2839–2848. [Viitattu 25-05-25.] Saatavissa: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20738451>

CHRISTIANSEN, Charles 1999. Defining Lives: Occupation as Identity: An Essay on Competence, Coherence, and the Creation Meaning. American Journal of Occupational Therapy 53, 547–558.

HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirjo ja SAJAVAARA, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino.

HURLEY, Michael, DUDZIEC, Magdalena, KENNEDY, Bernadette, ANDERSON, Liezl, JACKSON, Iris, KOSKELA, Sian, GALLAGHER, William ja JONES, Fiona 2014. Increasing the health, activity and participation levels of people attending day centres [verkkojulkaisu]. International Journal of Therapy and Rehabilitation 7, 310–317. [Viitattu 2015-05-25.] Saatavissa: <http://www.magonlinelibrary.com/doi/abs/10.12968/ijtr.2014.21.7.310>

HÖLTTÄ, Sini ja JOKELAINEN, Ilkka 2013. ”Sitä sitten huomataan itekkin että, me olemme jotaki vielä!. Näkemyksiä vanhusten päivätoiminnasta [verkkojulkaisu]. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kemi Tornion ammattikorkeakoulu. [Viitattu 2014-09-05.] Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66770/Holttä_Sini_ ja_Jokelainen_Ilkka.pdf?sequence=1

INVALIDILIITON ASUMISPALVELUT. Validia –asuminen. Päivätoiminta [verkkojulkaisu], [Viitattu 2014-05-30.] Saatavissa: <http://www.validia-asuminen.fi/portal/fi/palvelumme/paivatoiminta/>

KANANOJA, Aulikki, LÄHTEINEN, Martti ja MARJAMÄKI, Pirjo (toim.) 2011. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.

KELA 2012. Vaikeavammaisten kuntoutuspalvelut [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2015-05-25.] Saatavissa: <http://www.kela.fi/vaikeavammaisten-kuntoutuspalvelut>

KIELHOFNER, Gary 2008. Model Of Human Occupation. Theory and application. 5. uudistettu painos. Philadelphia: the Point.

KUULA ,Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus.

KYLMÄ, Jari ja JUVAKKA, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

KÄYPÄ HOITO 2011. Aivoinfarkti [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2015-09-17.] Saatavissa: <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/suositus?id=hoi50051>

LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKKAAN ASEMESTA JA OIKEUKSISTA L22.09.2000/812. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

LAKI VAMMAISUUDEN PERUSTEELLA JÄRJESTETTÄVISTÄ PALVELUISTA JA TUKITOIMISTA L22.12.2006/1267. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2015-05-27.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

LALIBERTE-RUDMAN, Deborah ja DENNHARDT, Silke 2008. Shaping knowledge regarding occupation: Examining the cultural underpinnings of the evolving concept of occupational identity [verkkajulkaisu]. Australian Occupational Therapy Journal 55, 153–162. [Viitattu 2015-05-25.] Saatavissa: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1440-1630.2007.00715.x/abstract;jsessionid=B8EAB9068F47A9EAF8E08226881BE7E0.f04t04?deniedAccessCustomisedMessage=&userIsAuthenticated=false>

LAMPINEN, Reija 2007. Omat polut. Vammaisesta lapsesta täysvaltaiseksi aikuiseksi. Helsinki: Edita.

LATVALA, Eila ja VANHANEN-NUUTINEN, Liisa 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen prosessi: sisällönanalyysi. Julkaisussa: JAUHONEN, Sirpa ja NIKKONEN, Merja (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: Wsoy, 21–43.

MALM, Marita, MATERO, Marja, REPO, Marjo ja TALVELA, Eeva-Liisa 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. Helsinki: WSOY.

MARTIKKA, Eliisa 2010. Toiminnallinen identiteetti aivohalvauksen jälkeen [verkkajulkaisu]. Opinnäytetyö. Sosiaali – ja terveysala. Saimaan ammattikorkeakoulu. [Viitattu 2014-09-05.] Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23288/Martikka_Eliisa.pdf?sequence=1

NIEMELÄ, Tiina 2013. Mielenterveyskuntoutujien päivätoiminta. Asiakkaiden ja ohjaajan kokemuksia päivätoiminnasta [verkkajulkaisu]. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 2014-09-04.] Saatavissa: <http://www.theseus.fi/handle/10024/56929>

NIKANDER, Pirjo 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Julkaisussa: RUUSUVUORI, Johanna, NIKANDER, Pirjo ja HYVÄRINEN, Matti (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 432–446.

PAUNONEN, Marita ja VEHVILÄINEN-JULKUNEN, Katri 1997. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Juva: WSOY.

PHELAN, Shanon ja KINSELLA, Elisabeth Anne 2009. Occupational Identity: Engaging Socio-Cultural Perspectives [verkojulkaisu]. Journal of Occupational Science 16, 85–91. [Viitattu 2015-05-25.] Saatavissa: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14427591.2009.9686647>

REPO, Marjo 2014. Vammaisuus eri näkökulmista. Julkaisussa: MALM, Marita, MATERO, Marja, REPO, Marjo ja TALVELA, Eeva-Liisa (toim.) Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. Porvoo: WS Bookwell Oy, 9-12.

RÄTY, Tapio 2002. Vammaispalvelut. Vammaispalvelujen soveltamiskäytäntö. 2. uudistettu painos. Turku: Kynnys Ry.

THL 2014. Vammaispalvelujen käsikirja. Päivätoiminta [verkojulkaisu]. [viitattu 2014-08-21.] Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/paivatoiminta>

TIITTULA, Liisa ja RUUSUVUORI, Johanna 2005. Johdanto. Julkaisussa: RUUSUVUORI, Johanna ja TIITTULA, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 9-22.

TJÖRNSTRAND, Carina, BEJERHOLM, Ulrika ja EKLUND, Mona 2011. Participation in day care centres for people with psychiatric disabilities. Characteristics of occupations [verkojulkaisu]. Scandinavian Journal of Occupational Therapy 18, 243–253. [Viitattu 2015-05-25.] Saatavissa: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21702742>

TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

VAITTINEN, Heidi 2009. Toiminnallinen identiteetti. Käsitemanalyysi Walkerin ja Avantin mukaan. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Toimintaterapian pro gradu – tutkielma. [Viitattu 2015-05-21.] Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21353/URN_NBN_fi_jyu-200908103538.pdf?sequence=1

LIITE 1: TUTKIMUSLUPA HAASTATELTAVILTA

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Toteutettava tutkimus: Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata vammaisten kokemuksia päivätoimintaryhmän vaikutuksesta toiminnalliseen identiteettiin. Tavoitteena on tuottaa aiheesta subjektiivista ja kokemusperäistä tietoa, jota voidaan hyödyntää päivätoimintojen mahdolliseen kehittämiseen.

Tutkimuksen toteuttaja: Hanna Koponen

Tutkimuksen tilaaja: Kuopion Invalidiliiton asumispalvelut Oy, Kuopion Validia –palvelut

Tutkimuksen valmistumisajankohta: Syyskuu 2015

Hyvä tutkimukseen osallistuja!

Olen kolmannen vuoden toimintaterapeuttipiskelija ja teen tutkimusta Kuopion Validia–palveluiden päivätoiminnasta. Tutkimukseni tarkoituksena on kuvata vammaisten päivätoiminnan asiakkaiden omia kokemuksia päivätoimintaryhmästä. Tarkoitukseni on tutkia päivätoimintojen vaikutusta vammaisen henkilön toiminnalliseen identiteettiin.

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, johon kerään aineiston haastatteluin. Haastattelut tulevat olemaan teemahaastatteluja, jotka ääninauhoitetaan. Haastattelussani on kysymyksiä, jotka olen teemotellut tutkimuksessani käytettävän viitekehyksen (Inhimillisen toiminnan malli) pohjalta. Haastattelu tulee olemaan keskustelunomainen tilanne, jossa haastateltavalla on mahdollisuus kertoa omia kokemuksiaan haastattelussa olevista teemoista liittyen päivätoimintaan. Tutkimuksesta saatu haastatteluaineisto tullaan hävittämään aineiston analyysin jälkeen asianmukaisesti. En tuo tutkimuksessani esille kenenkään henkilön tietoja, jotta kukaan ei tule olemaan tunnistettavissa (anonyymius).

Allekirjoituksellani annan suostumukseni tutkimukseen osallistumisesta:

Päiväys:

Allekirjoitus:

LIITE 2: HAASTATTELUN TEEMAT

TAUSTAKYSYMYKSET

Ikä:

Sukupuoli:

Osallistuminen päivätoimintaan (vuotta)/kuinka monta kertaa viikossa:

HAASTATTELUN TEEMAT, POHJAUTUEN INHIMILLISEN TOIMINNAN MALLIN MÄÄRITELMÄÄN TOIMINNALLISESTA IDENTITEETISTÄ

-ARJEN MIELEKKYYS (onko päivätoiminnalla ollut vaikutusta arkesi mielekkyyteen, kun vertaat sitä siihen mitä se oli ennen kuin osallistuit päivätoimintaan-mitä päivätoiminta tuo arkeesi, onko päivätoiminta muuttanut arkeasi)

-MIELEKÄS JA MERKITYKSELLINEN TOIMINTA (mikä on sinulle merkityksellistä toimintaa, pystytkö toteuttamaan sitä päivätoiminnassa,entä ennen kuin osallistuit päivätoimintaan-tärkeät asiat elämässäsi-pääsetkö käyttämään vahvoja taitojasi päivätoiminnassa- mistä tekemisestä nautit)

-IHMISSUHTEET (sosiaalinen ympäristö)

-VUOROVAIKUTUSTAI DOT (tukeminen-rohkaiseminen)-(sosiaalinen ympäristö)

-YMPÄRISTÖ (tilat, välineet)